

УДК 331+36

ОЦІНКА ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ ЯК НАПРЯМОК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Воробйова І.С. аспірант кафедри «Економіка і фінанси» Автомобільно-дорожнього інституту ДонНТУ, м. Горлівка

Воробйова І. С. Оцінка виробничого травматизму як напрямок підвищення ефективності управління персоналом.

У статті розглянуто динаміку показників виробничого травматизму і професійних захворювань, виявлено протиріччя між зниженням частоти нещасних випадків на виробництві та погіршенням умов і охорони праці, екологічної ситуації в регіоні, зменшенням кількості санітарно-курортних і оздоровчих закладів. В роботі виявлено ряд причин, які впливають на рівень захворюваності і травматизму працівників. До основних факторів впливу віднесено: надмірну концентрацію підприємств з небезпечними умовами праці; відсутність досконалої системи охорони праці; складну екологічну ситуацію в регіоні через надмірну концентрацію еколого-небезпечних підприємств. Встановлено, що виробничий травматизм негативно впливає на ефективність управління персоналом, оскільки збільшує економічні втрати, в тому числі робочого часу, пов'язаного з тимчасовою непрацездатністю. Стверджується, що ці види витрат слід розглядати як резерв збільшення фонду робочого часу. В роботі зроблено висновок, щодо необхідності відтворення системи охорони здоров'я працівників, адаптованої до нових соціально-економічних умов, зниження виробничого травматизму і профзахворювань, що буде впливати на підвищення ефективності управління персоналом. Підвищення ефективності управління персоналом досягається через скорочення втрат робочого часу при поліпшенні умов праці на підприємстві. Заходи включають в себе обов'язкове соціальне страхування працівників від нещасних випадків на виробництві і профзахворювань; забезпечення санітарно-побутового і лікувально-профілактичного обслуговування працівників відповідно до вимог охорони праці; забезпечення умов праці, відповідних до вимог охорони праці; навчання безпечним методам та прийомам виконання робіт на виробництві, проведення інструктажу з охорони праці.

Vorobyova I. Appraisal of occupational injuries as a solution to personnel management efficiency.

The article considers the dynamics of indicators of occupational injuries and diseases, found contradictions between the reduction rate of accidents at work and deteriorating conditions and safety and environmental situation in the region, reducing health resorts and recreation centers. The paper identified a number of reasons that affect the incidence of injuries and workers. The main impact factors include: excessive concentration of companies with dangerous working conditions, lack of perfect safety; complex ecological situation in the region due to the excessive concentration of eco-hazardous enterprises. Established that injuries will reduce the effectiveness of personnel management, as it increases the economic costs, including work time associated with a temporary disability. It is alleged that these types of expenses should be considered as a reserve increase in the working hours. The paper concludes on the need to play the health system staff adapted to the new socio-economic conditions, reducing workplace injuries and occupational diseases that will affect improve management personnel. Improving the effectiveness of personnel management is achieved through a reduction in loss of working time while improving working conditions at the plant. Activities include compulsory social insurance of workers against accidents at work and occupational diseases, the provision of health, housing, and health care service employees in accordance with the requirements of health and safety,

providing working conditions, in accordance with health and safety, training in safe methods and techniques of work in manufacturing, briefing on health and safety, providing personal protection workers.

Воробьева И. С. Оценка производственного травматизма как направление повышения эффективности управления персоналом.

В статье рассмотрена динамика показателей производственного травматизма и профессиональных заболеваний, выявлено противоречие между снижением частоты несчастных случаев на производстве и ухудшением условий и охраны труда, экологической ситуации в регионе, уменьшением количества санитарно-курортных и оздоровительных учреждений. В работе выявлены причины, которые влияют на уровень заболеваемости и травматизма работников. К основным факторам воздействия отнесены: чрезмерная концентрация предприятий с опасными условиями труда, отсутствие совершенной системы охраны труда; сложная экологическая ситуация в регионе из-за чрезмерной концентрации эколого-опасных предприятий. Установлено, что производственный травматизм отрицательно влияет на эффективность управления персоналом, поскольку увеличивает экономические потери, в том числе рабочего времени, связанного с временной нетрудоспособностью. Утверждается, что эти виды расходов следует рассматривать как резерв увеличения фонда рабочего времени. В работе сделан вывод о необходимости воссоздания системы охраны здоровья работников, адаптированной к новым социально-экономическим условиям, снижение производственного травматизма и профзаболеваний, что будет влиять на повышение эффективности управления персоналом. Повышение эффективности управления персоналом достигается за счет сокращения потерь рабочего времени при улучшении условий труда на предприятии. Мероприятия включают в себя: обязательное социальное страхование работников от несчастных случаев на производстве и профзаболеваний; обеспечение санитарно-бытового и лечебно-профилактического обслуживания работников в соответствии с требованиями охраны труда; обеспечение условий труда, соответствующих требованиям охраны труда; обучение безопасным методам и приемам выполнения работ на производстве; проведение инструктажа по охране труда.

Постановка проблеми. Питання виробничого травматизму і професійних захворювань являється актуальною задачею ефективного управління персоналом на підприємствах Донецької області, і зокрема є пріоритетною для промислового міста Горлівка. Надмірна концентрація підприємств з небезпечними умовами праці, відсутність досконалої системи охорони праці, складна екологічна ситуація в регіоні призводять до падіння продуктивності праці персоналу і відповідно, до погіршення фінансово-господарського становища. Все це підкреслює гостроту проблем соціальної незахищеності працівників в сучасних умовах соціальної орієнтації економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ефективного управління персоналом, виробничого травматизму, охорони праці та здоров'я, системи соціального захисту працівників займають важливе місце у наукових дослідженнях багатьох вітчизняних вчених, серед яких: О.І. Амоша [1], Г.Г. Гогіташвілі, М.О. Жуковський, Н.Д. Лук'янченко [2], О.В. Мартякова, В.П. Полуянов [3; 4; 5; 6], К.Н. Ткачук та ін. Суттєвий внесок у дослідження управління персоналом та трудові ресурси внесли російські вчені М. Заславський, О. Котляр, В. Костаков, І. Маслова та ін.

Мета статті: провести оцінку виробничого травматизму на підприємствах для підвищення ефективності управління персоналом.

Виклад основного матеріалу. Одним із важливих напрямків ефективного управління персоналом на промислових підприємствах є збереження здоров'я і життя працівників, за що відповідає система соціального захисту. Адже сьогодні ця проблема являється найгострішою на підприємствах Донецької області, і зокрема є пріоритетною для м. Горлівка.

Сучасний стан безпеки на виробництві погрожує національним інтересам країни. Адже кількість загиблих від травматизму, пов'язаного з виробництвом у Донецькій області за останні 3 роки понад 350 осіб, а травмованих – понад 10 тис. осіб. [7; 8]

Рівень виробничого травматизму на підприємствах Донецької області складає в середньому 30% від загальної кількості випадків по Україні. Рівень виробничого травматизму та профзахворювань на деяких підприємствах м. Горлівки за даними Виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків з кожним роком знижується, але залишається високим (табл. 1).

Таблиця 1 – Кількість травмованих та профзахворювань на підприємствах м. Горлівки

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Зареєстровано страхових випадків на підприємствах Горлівки, осіб	752	631	649	662	736	646	365
- на підприємствах Калінінського р-ну, осіб	203	92	46	36	29	27	24
у т.ч. нещасних випадків	121	64	32	29	22	27	21
постраждало	126	65	32	29	25	20	21
у т.ч. з смертельним наслідком	4	2	-	2		1	
ВАТ концерн “Стирол”	35	31	32	29	25	20	21
Причини нещасних випадків, %							
1. Відсутність або неякісне проведення інструктажу	2,4	9,5	9,7	-	-	22,2	-
2. Порушення трудової і виробничої дисципліни, у тому числі:	94,5	84,8	70,9	90,0	64,7	77,8	50,0
- невиконання посадових обов'язків	41,3	34	9,1	-	27,3	28,6	28,5
- невиконання вимог інструкцій з ОП	53,2	50,8	61,8	90,0	34,4	49,2	21,5
3. Порушення вимог безпеки під час експлуатації обладнання	3,1	5,7	19,4	10,0	35,3	-	50,0
Кількість виявлених професійних захворювань	507	469	448	452	425	283	345
По видам профзахворювань, %							
Пневмокониоз	40,7	43,5	34,8	43,7	41,4	42,4	41,9
Хронічний бронхіт	27,9	26,4	30,6	27,7	27,8	23,9	23,9
Вібраційна хвороба	13,5	12,5	13,4	13,1	10,2	9,9	9,1
Хронічний радикуліт	12,1	13,4	16,4	13,1	18,2	17,7	19,9
Коніотуберкульоз	3,8	3,2	3,9	1,7	1,9	4,1	3,5
Інші	2,0	1,0	0,9	0,7	0,5	2,0	1,7

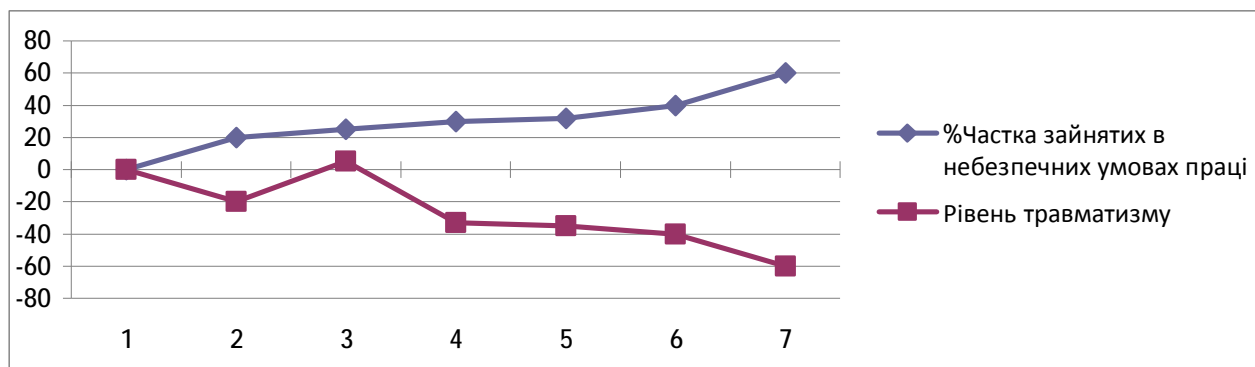

Рисунок 1 – Темпи зростання зайнятих в небезпечних та важких умовах праці на підприємствах Донецької області та рівня виробничого травматизму [8]

Спостерігається тенденція до зниження страхових випадків на підприємствах м. Горлівки у 2012 р. майже на 50% порівняно з 2010 р. Це приводить до висновків, що таке покращення, з одного боку, повинно пояснюватися вдосконаленням соціального страхування працівників, поліпшенням умов і охорони праці на підприємствах, а також системи управління персоналом. В іншому випадку, основною причиною може бути недосконалість системи обліку страхових випадків на виробництві з метою приховування даних.

Аналіз статистичних даних показав, що на підприємствах м. Горлівки і Донецької області кількість працівників, які працюють в небезпечних та важких умовах праці постійно зростає, а рівень травмованих знижується (рис. 1), при цьому відбувається погіршення екологічної ситуації в регіоні (табл. 2). Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2012 р. збільшилась на 15,74% порівняно з 2011 р. в м. Горлівка.

Таблиця 2 – Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2012 р. (тон) [4]

	Обсяги викидів, тон		Збільшення / зменшення викидів у 2012 р. проти 2011 р., тон	Обсяги викидів у 2012 р. до 2011 р., %	Викинуто в середньому одним підприємством, тон
	у 2012 р.	у 2011 р.			
Донецька область	1514817,6	1525900,6	-11083,0	99,3	1644,8
Донецьк	71558,4	71128,2	430,2	100,6	538,0
Горлівка	25252,9	21278,7	3974,2	115,74	283,7

Основними забруднювачами атмосферного повітря в Донецькій області і м. Горлівка залишаються підприємства металургії, теплової електростанції та підприємства вугільної промисловості. На виробничі об'єкти, цих підприємств припадає майже 93,5 відсотків викидів всіх шкідливих речовин.

Таблиця 3 – Санаторно-курортні і оздоровчі заклади [3; 8]

	1990	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Кількість закладів	3841	3164	3110	3073	3041	3011	3012	2897
Санаторії, у тому числі дитячі	473	468	471	465	460	456	453	445
Пансіонати з лікуванням	194	171	171	171	171	168	167	161
Санаторії-профілакторії	32	52	52	53	53	54	55	39
Будинки і пансіонати відпочинку	556	277	269	262	252	234	224	185
Бази та інші заклади відпочинку	332	301	302	302	296	290	280	286
Бази та інші заклади відпочинку	2213	2012	1969	1950	1940	1948	1979	1925
Заклади 1–2 ден. перебування	235	54	47	41	40	29	21	17
Кількість оздоровлених, тис. осіб	6394	3278	3486	3592	3122	2987	2942	2904
у санаторіях	1616	1321	1419	1527	1330	1198	1278	1209
у тому числі дитячих	206	276	274	284	247	223	338	215
у пансіонатах з лікуванням	89	117	131	144	119	116	99	70
у санаторіях-профілакторіях	821	236	236	232	211	198	193	156
у будинках і пансіонатах відпочинку	1324	368	410	382	318	338	325	373
у базах та інших закладах відпочинку	2305	1211	1273	1287	1130	1126	1038	1080
у закладах 1–2 денного перебування	239	25	17	20	14	11	9	16

В радянський період на Україні існувала система медико-профілактичної допомоги, яка включала в себе систему заходів щодо покращення умов праці, профілактику захворювань, лікування та реабілітацію постраждалих на виробництві. Зменшення кількості санаторно-курортних і оздоровчих закладів майже на 25% у 2012 р. в порівнянні з 1990 р. призвело до зниження чисельності оздоровлених осіб на 3490 тис. осіб, тобто на 55% (табл. 3).

Виробничий травматизм негативно впливає на ефективність управління персоналом, оскільки збільшує економічні втрати, в тому числі робочого часу, пов'язаного з тимчасовою непрацездатністю. В табл. 4 наведена динаміка загальної кількості людино-годин неявок через тимчасову непрацездатність.

Таблиця 4 - Неявки через тимчасову непрацездатність в цілому по галузям промисловості м. Горлівки

Показник	Рік			Середнє значення
	2010	2011	2012	
Неявки через тимчасову непрацездатність, людино-годин	4320648	4902383	4922141	4715057,33
	100%	113,46%	113,92%	-
В середньому на одного працівника, людино-годин	66	73	73	70,67
	100%	110,61%	110,61%	-
До загальної суми неявок, %	4,12	3,60	3,89	3,87
До максимально можливого фонду, %	29,21	26,68	26,95	27,61
До фонду відпрацьованого часу, %	25,07	23,07	23,06	23,73

Таким чином, кількість неявок через тимчасову непрацездатність в цілому по галузям промисловості м. Горлівки склала: у 2010 році не було відпрацьовано кожним працівником 8,25 доби; у 2011 та 2012 році по 9,13 доби. Отже, неявки мають тенденцію до зростання. В максимально можливому фонді робочого часу питома вага в середньому за 3 роки складає 27,61% та відносно всіх неявок – 3,87%. Результати аналізу свідчать про наявність резерві підвищення ефективності управління персоналом та продуктивності праці.

Отже, існує гостра потреба у відтворенні системи охорони здоров'я працівників, адаптованої до нових соціально-економічних умов, зниження виробничого травматизму і профзахворювань, що буде впливати на підвищення ефективності управління персоналом.

Висновки. Проведена оцінка рівня виробничого травматизму на підприємствах дозволяє визначити напрямки підвищення ефективності управління персоналом, покращення умов праці та виявлення чинників, які впливають на рівень здоров'я працівників. Це в свою чергу дозволить підприємствам своєчасно застосовувати заходи щодо коректування господарської діяльності за рахунок ефективного використання фонду робочого часу.

Перелік використаних джерел

1. Амоша О. І. Спостереження та вимірювання соціальної захищеності населення України: проблеми становлення: Монографія / О. Г. Осауленко, О. Ф. Новікова, О. І. Амоша, Н. С. Власенко та ін. / НАН України. Ін-т економіки пром-сті. - Донецьк; Київ, 2003. - 440 с.
2. Лук'янченко Н. Д. Методика дослідження колективних трудових конфліктів / Н. Д. Лук'янченко, О. О. Яковенко // Вісник ДДФА. Серія. Економічні науки. – 2010. – № 2. – С. 47-52.
3. Полуянов В. П. Потери робочого часу на підприємствах різних організаційно-правових форм / В. П. Полуянов // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. – Донецьк : ДВНЗ «ДонНТУ», 2013. – №2(44). - С. 176-184.
4. Полуянов В. П. Травматизм и профессиональная заболеваемость в Украине в зеркале Международной Организации Труда: эмпирический анализ / В. П. Полуянов, Д.

А. Ляшов // Вісник економічної науки України. Науковий журнал. - 2012. - №2(22). – С. 133-137.

5. Полуянов В. П. Вплив рівня шкідливих викидів на інтегральний показник здоров'я населення / В. П. Полуянов, Г. Л. Гетьманська // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. Т. 3. – Хмельницький: Хмельницький національний університет. - 2008. - №6. - С. 112-117.

6. Полуянов В. П. Проблемы определения потерь предприятия в связи с временной утратой трудоспособности / В. П. Полуянов, В. В. Мороз // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – Хмельницький: Хмельницький національний університет. - 2008. - №4. - Т. 2. - С. 107-110.

7. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Держкомстат України; за ред. О.Г. Осауленко; Відп. за вип. О. Е. Остапчук. – К. : Техніка, 2013. – 456 с.

8. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Донецькій області у 2012 році. Інтернет ресурс [Режим доступу]: www.menr.gov.ua

Ключові слова: ефективність управління персоналом, соціальний захист, травматизм.

Ключевые слова: эффективность управления персоналом, социальная защита, травматизм.

Keywords: effectiveness of personnel management, social protection, traumatism

УДК 330.123.3 : 336.722.32

ДІЯЛЬНІСТЬ ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Череп А.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінанси і кредит, декан економічного факультету, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Коротасва О. В. магістр, кафедри фінанси і кредит, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Череп А.В., Коротасва О. В. Діяльність фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні.

У статті розглянуто основні засади функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб: завдання, основні функції, наведено динаміку кількості банків-учасників Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та їх вклади і виплати відшкодувань вкладникам. Розглянуто вимоги, необхідні для участі банків в діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Проаналізовано нормативно-правову базу, що регулює діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Виокремлено позитивні та негативні сторони Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». Проаналізовано обсяг фінансових ресурсів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Вказано умови гарантування коштів фізичних осіб, які розміщено на умовах договору банківського вкладу, банківського рахунку або шляхом оформлення іменного депозитного сертифікату. Наведено основні способи вирішення проблеми недостатності фінансових ресурсів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Вказано випадки, за яких Фонд гарантування вкладів фізичних осіб не повертає вклади. Проаналізовано участь Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в міжнародних організаціях. Розроблено пропозиції щодо покращення діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Cherap A., Korotaeva O. Activities Fund guarantees deposits of individuals in Ukraine.